

СТАНОВИЩЕ

относно

кандидатурата на гл.ас. д-р Ивайло Димитров по конкурс за доцентура обявен от ИИОЗ, БАН, секция „Онтологически и епистемологически изследвания”.

Изготвил: доц. д-р Асен И. Димитров

Институт за изследване на обществата и знанието – БАН

Тъй като познавам гл. асистент д-р Ивайло Димитров още от началото на научната му кариера: работим от години в една и съща секция, присъствал съм на достатъчно много негови научни прояви (конференции, вкл. международна, секционни семинари и дискусии, съвместна работа по научни проекти и обсъждане на негови текстове, с обем близък до монографичния), за мен не е никак трудно да започна с убеденото си заключение, че кандидатът е талантлив, компетентен и зрял изследовател, който напълно заслужава да бъде назначен на академичната длъжност доцент в ИИОЗ – БАН. Затова, ще премина пряко към основните научни предизвикателства на представения от кандидата хабилитационен труд.

Какво се изследва в хабилитационната монография: Авторът се спира на тази тема от Кантовата философия, която по признанието на самия класик е най-трудната; към онова „скрито в дълбините на човешката душа изкуство, истинските похвати на което мъчно ще можем някога да научим от природата и да ги изложим открито пред нас”. Способността за въображение е, изглежда, не само най-загадъчната, но и най-съществената за изложението, разбирането и развитието на Кантовата философия.

По какъв начин авторът изследва тази синтетична способност на човешката интелигентност: Предприет е сравнителен културно-исторически анализ (който акцентира разбира се, върху философията, но не е чужд и на другите културни пластове, с които граничи Кантовото учение, напр. науката на неговото време); този анализ впечатлява с мащабността си – доколкото достига до хилеморфизма на Аристотел, за се отпрати през синхронното обкръжение на Кант към трансформациите (у Хайдегер) и катастрофата на трансценденталния проект у Ницше, и да достигне до актуалната днешна дискусия за синтетичните способности на интелигентността.

По друг повод, авторът бе отбелязал, че го привлича висшият пилотаж в тематичното пространство, зададено от историко-философското наследство (основно на трансценденталния проект) и тук виждаме какво на дело означава това: умопомрачителните (да използвам близка до авторовата лексика) пируети и лупинги около най-неочаквани детайли от творчеството на философските колоси, с които Кант кореспондира, нито за миг не отклоняват курса на анализа от неговата стратегическа посока, очертана от *капацитетата, способността и силата* за въображение.

Нека маркирам и някои от аспектите на авторовата стилистика: изящните метафори, които в никакъв случай не са в ущърб на терминологичната прецизност и академичния дух. Авторът е критичен към опитите Кантовата стилистика да бъде

пределно отшлифована, изчистена, в интерес на ясната ѝ презентация пред образованата интердисциплинарна общност, да не говорим пък за претенциите на пазара и „фиска“. Той, също така, е убеден привърженик на школувания подход към философията, приемствеността и кумулативността на философското знание; сам, с това свое изследване, е вече зрял представител на една, навярно водещата у нас, философска школа – тази на континенталната философия, и, ако ми бъде позволена тази езикова волност – трансцендентално-феноменологично-херменевтично-екзистенциалния проект.

Като признавам оригиналността на авторовите тези и силата на Кантовия трансцендентален подход (в осъвремененото му континентално звучене), ще маркирам и някои, от моя пристрастна гл. т., нейни тъмни страни:

Да речем, вярно е, че всяка редукция е риск да се отстрани най-ценното съдържание на обекта ѝ, но аз не мисля, че проблемът е в твърде изчистените, изгладените инструменти на модерния „интердисциплинарен“ философски изказ; те са много по-фини и прецизни от прилаганите в – да отвърна на удара – каменно-бронзовата дисциплинарно-матрична епоха; въпросът е, че те често преследват чисто козметични интервенции и не винаги се насочват към достатъчно комплексни предизвикателства.

Да, речем, също е вярно, че философията не може да започва с оръдеен залп всеки нов ден, ознаменува тържества като философията на Хераклит, на Ницше, на Бергсон, на Дюи, на Файерабенд и Янч; но за мен е не по-малко смущаващо откровено и дори декларативно заявената екзегетска ориентация към континенталния проект у автора, но и у други също толкова способни, оригинални и продуктивни млади изследователи. По-свободно казано, разбира се, че човек следва да познава детайлите на философската традиция (и то точно тях, заради тайната сила, скрита в тях); но и е най-често невъзможно новото философско съдържание да се дедуцира от традицията; как напр. бихме дедуцирали комплексността от Кантовата категориална таблица – може би, като категория на количеството, като вариация на множеството? – Лично на мен ми се струва, че когато човек чете и изследва традицията, той следва да използва вече направеното, за да реши някакъв нов проблем; но, преди всичко, за да не направи това, което тя вече е направила. Това, разбира се е мое лично виждане, което с нищо не съм успял да подкрепя.

Всъщност, интересното е, че „екзегетиката“ е донякъде и декларативна позиция, а на практика авторът е използвал резултатите на Кант и като много ефективен инструмент за осветляването на модерното съдържание на такива комплексни категории като способността и силата. Намирам, че ретро-прочитът им, през записките на Кантовите лекции, предложен от автора, е интригуващ и стимулиращ. Особено, там, където способността е разгледана като възможността на действието, а силата – като неговото достатъчно основание. Като между тях е вмъкнато желанието, стремежът (възможно и волята) като пусков механизъм.

Що се отнася до категорията „субстанция“, оценката ми е по-резервирана. Проблемът, разбира се от моя, а не от трансценденталистка гл. т. е, че между Кант и реализма, а значи и субстанциализма, съществува драматичен догматичен разлом, над който и най-гениалният категориален синтез не може да прокара онтологически устойчиво решение. А всичко би било толкова просто, ако Кант не беше се поддал на философските изкушения на Беркли и Хюм и би прочел „Към въпроса за природата на съзнанието“, където се развива спасителната теза на А. Гаврилов, че съзнанието не е бариера, а отворен прозорец към обективната реалност.

Никой не може да оспори, че Кант е първият, открил за епистемологията и изследвал по изумително задълбочен и детайлен начин активността на познаващия субект. Авторът се спира на способността за въображение като синтетична способност, в един частен случай той, заедно с Кант я разглежда като „способност за свързване“. Разбира се, трансценденталното априорно сетивно единство, обезпечавано от способността за въображение е едно възможно решение. Резервите идват от неговата, по мое скромно мнение, твърде ограничена приложимост, не в см. на практическа полезност, а на твърде ограничена референция към актуалните акценти на съвременното знание и светоглед. Недолюбваната от дисциплинарните философи интердисциплинарна онтология предлага, според мен, естетически не по-малко удовлетворителен механизъм, но и такъв, който подлежи на верификация. В частност, семиотичният реализъм решава проблема за познавателния синтез като взаимодействие, състоящо се от рецепция на информационни сигнали, тяхната семантична интерпретация и надграждащото се над нея обучение.

Накрая, две думи и за т.н. производствени метафизики. Намирам, че авторът е прав да изтъкне тяхната ограниченост при третирането им на знанието като „продукт“. Знанието е резултат от творческа дейност, то конституира една нова, алтернативна реалност; в този смисъл, то се явява и нещо като *causa sui* – причина сама на себе си, а не някакъв си механичен каузален резултат; непосредствен израз на човешката свобода, воля и интелигентност – не техен продукт. Благодаря на автора за възможността да се потопя в една нова, друга перспектива към този проблем. Но нека той пък помисли над следното: над инхерентния натурализъм на трансценденталната философия на способностите. Над това, че тя остава в плен на субект-обектното (и то квази-обектното) отношение. Че тя пренебрегва един нов агент в това, което е вече епистемологическа триада: субект – средства за производство на знание – обект; нещо пред което може да си затвори очите най-малко пък един такъв компютърно-компетентен изследовател като кандидатът в настоящия конкурс.

Можех да наблегна единствено на, без преувеличение, особено високото ниво на авторската монография. Тя го нарежда в моите очи вече сред водещите български философски автори. Но, от по-добрите се изисква повече, а от най-добрите – всичко.

Препоръка: Монографията „Тайната сила у Кант“ да се преведе на английски и/или немски, за да получи достъп до международното Кантово общество. Това е

осъществимо в кратък срок, предвид на професионално овладяната чуждоезиковата терминология по темата (един от акцентите на изследването), модерната стилистична презентация на идеите и компактността на обема на хабилитационния труд на Ивайло Димитров.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Като имам предвид много високото ниво на теоретичната разработка, акцентирания в това становище творчески постижения на кандидата и приложените от него изследователски приноси, които признавам и на които тук нямах възможност да се спра, предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват единодушно в подкрепа на кандидатурата на гл.ас. д-р Ивайло Димитров по конкурс за доцентура обявен от ИИОЗ, БАН, секция „Онтологически и епистемологически изследвания”.

30.09, 2013 г.
София

Подпис:

(доц. Асен Димитров)